

Pisci su otprilike jednako prostora posvetili političkoj, crkvenoj i kulturnoj povijesti otoka. Nisu isпустиili ni prikaz gospodanskih prilika. Polovinu knjige posvetili su pojedinim krčkim naseljima. Od svih tema za povijest Krka zacijelo je najznačajnija, a za povijest Hrvata, opću i crkvenu, najvažnija ona o glagoljici i glagoljašima. Razna pitanja s tog područja Bolonić je obradivao u svojim brojnim prilogima u *Bogoslovskoj smotri* i drugdje, a još je neke radove već spremio za tisak. Naravno, i u ovoj knjizi toj je problematici posvetio doličnu pažnju. Možda neće biti na odmet, ako ovdje spomenimo i jednu pojedinost s toga područja. Nekoga će možda iznenaditi slučaj biskupa Zuccherija o kojem Bolonić piše na str. 112—113. Radi se o prelatu koji je biskupovao na Krku u vrijeme mletačke uprave (sredinom 18. st.), a Sveta Stolica ga je zbog optužbe da radi protiv glagoljaša i njihova liturgijskog jezika stavila pod istragu, koja je potrajala oko šest godina. Bolonić o tom kratko piše na temelju rukopisa optuženikove obrane, koji se čuva u Krku. Prije nekoliko godina, radeći u Vatikanskom arhivu, naišao sam na dopis papinskog nuncija iz Venecije kojim taj javlja, da je spise procesa o Zuccheriju u ovećoj kutiji poslao u Rim. Kad bi se ti spisi ondje pronašli, dobili bismo potpuniji uvid u taj zanimljiv slučaj. Dakako, to bi bio predmet za sebe, a za ovu knjigu o Krku o tom je Bolonić dovoljno rekao, iako po mom mišljenju previše u prilog optuženika, jer ni tužitelji — među kojima je, čini se, bio i poznati zadarski nadbiskup i prijatelj glagoljaša Matij Karaman — zacijelo nisu bez ikakva razloga ustali na obranu tih naših narodnih vrednota. Teško je u potpunosti prihvatiti Zuccherijevu obranu. On je i uz najbolju volju pretjeranom revnošću u prilog »latinskog« školovanja mogao tada učiniti na Krku ono što je nešto poslije na Lošinj u učinio osorski biskup Rakamarić. Latinska i talijanska i uopće tuda kultura znala je nažalost neke naše osrednje ljude previše zanijeti te su, tobože u prilog kulturi, slijepo gazili i najveće narodne svetinje.

Na kraju ponovimo da je najnovija knjiga o povijesti Krka, o kojoj je ovdje riječ, od znanstvenog aparata lišena jedino bilješki ispod crte. Sažetak je donesen čak u tri strana jezika: engleski, talijanski i njemački. Kazala su osoba i mjesta besprijeekorna. Možda se još mogao donijeti i popis slika. Vanjski izgled knjige i u proširanom uvezu lijep je i privlačan, ali pitanje je koliko će moderni način bizganja (samim lijepljenjem bez šivanja) u ovako velikoj knjizi izdržati.

BRATOVŠTINE NA KRKU

Mihovil Bolonić: Bratovština sv. Ivana Krstitelja u Vrbniku Kapari (1323—1973) i druge bratovštine na otoku Krku, izdala Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1975, str. 184 i 12 listova fotosa.

Slavko Kovačić

Malo je naših bratovština preživjelo doba francuske vladavine na početku 19. st., a na prste možemo nabrojiti one koje i danas postoje. Od tih rijetkih današnjih najčešće čujemo za one na Korčuli i na Hvaru, a bratovština sv. Ivana Krstitelja u Vrbniku na Krku, zahvaljujući proslavi rijetkog jubileja od 650 godina (1973. g.), a još više knjizi koju je u njoj 1975. g. objavio Mihovil Bolonić, sada je našoj javnosti najpoznatija.

Bolonić se u svojoj knjizi nije ograničio samo na svoje vrbničke Kapare. U skladu s naslovom iza kratkog uvodnog poglavlja o bratovštinama uopće dosta je opširno (na gotovo stotinu stranica!) obradio sve bratovštine na

otoku Krku, a drugi dio knjige posvetio je povijesti bratovštine slavjenice. Treba svakako naglasiti, da nije riječ o nekom popularnom povijesnom prikazu. Bolonićevo je djelo pisano znanstvenom metodom na temelju izvorne građe i dosta bogate literature.* Knjiga je providena kazalima, sažetkom na njemačkom jeziku i vrijednim slikovnim prilogom na kraju. Tko je uzme u ruke i pažljivo pročita, upoznat će neobično važan dio vjersko-društvenog života našega naroda u prošlim stoljećima. Iznenadit će se koliko su te razne bratovštine i sve što je s njima bilo povezano zahvaćale u dušu našega čovjeka, davale poseban ton životu pojedinaca i čitavih mjesta na našim otocima i duž hrvatske obale Jadrana. Bolonić prikazuje bratovštine na Krku, našem najvećem otoku, ali njegov rad svojim značenjem prelazi okvire tog ograničenog područja, jer nas na tipičnom primjeru krčkih »brašćina« upoznaje s pojavom koja je na raznim poljima od pobožnosti preko pučke socijalne međupomoći pa do narodnog folkloru kroz duga stoljeća bila živo prisutna u velikom dijelu našega naroda.

APOLOGIJA SAMOĆE

Veljko Vučetić: *Pohvala jastva, Čakavski sabor, Split, 1977.*

Job

Apokalipsa je počela s branjem prve jabuke. Zlatno tele i njegovo prijestolje, kao i hram Duha Svetoga u nama su. Često smo od čuvara svetog hrama postali klanjatelji idola. Misaonom i religioznom čovjeku ne ostaje od ovoga ni jedno intenzivnije uznemirenje: dubljih padova, poraza i uzvišenijih pobjeda. Ta egzistencijalna apokalipsa, čini se, nije se u hrvatskom pjesništvu nigdje tako cjelovito ukazala kao u poeziji Veljka Vučetića. Rječnikom današnjeg književnog govora, sumirajući apokaliptičku patetiku, kojoj je živa, ponekad slikarski do ekspresivnosti, životna vizija dala potrebnu vezu sa suvremenim i dovela je u pravu mjeru, naš je pjesnik uspio stvoriti osobiti i neponovljivi izraz, samo njemu karakterističan.

Zanos, nada, duhovna lutanja, strah od samoće, jedino bitna samoća — bitak ili samoća bitka — samo su šture naznake na marginama doživljaja ove izuzetne poetike našeg vremena, koja svoj plodni kontinuitet odražava od KAMPORSKIH ZVONA, preko KLIŠKIH ELEGIJA, do knjige POHVALA JASTVU, kojom je još jednom proširen neiscrpjivi poetski opus Veljka Vučetića. Možda treba posebno istaknuti njegove pjesme u prozi kao izvrsnu književnu vrstu kojom nas je pjesnik zadužio.

Izabrali sebi osamu, poput ptice u klisuri, nabreknuti od samoće, pjevati — to je skica za umjetničko-ljudski habitus našeg pjesnika, njegove osobite pjesničke neminovnosti, plodnog, iskrenog i potresno opravdanog stiha, koji sriče u našem ambijentu, ali ga odmah snagom talenta i širinom predmeta nadilazi, razmahuje krila sveobuhvatnosti dotičući transcendentno.

Tamnica bića — samoća, posebno danas, postala je zajedničkim nazivnikom svih egzistencijalnih, uspjelih i neuspjelih, operacija, svih inverzija i stagnacija. Ova lirika iscurila je iz stigme samoće. Ona je njezina apologija:

»U Samoći, u zatočenju, povazdan predan dubini zrenja...«

* Nekako u isto vrijeme kad i Bolonićeve knjiga izišla je i podulji članak Ivana Ostojića pod naslovom *Stara bratovština presu. Tijela Kristova u Splitu (Bogoslovska smotra, XLV, br. 4 (1975), str. 479–488 i XLVI, br. 3. (1976), str. 307–320)*, u kojem je na kraju donesena literatura o starih bratovštinama u Dalmaciji. Iz svega vidimo, da je ta zanimljiva tematika za južnohrvatske krajeve u zadnjih sto godina prilično obrađivana.